

Grundlagsutskottet

Regeringens årsberättelse 2024

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2024 (B 1/2025 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 30.9.2025.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Yrsa Nyman, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Kristel Englund, justitieministeriet
- sakkunnig Inga Kauppi, justitieministeriet
- vicelantråd Annika Hambrudd, Ålands landskapsregering
- senior rättssakkunnig Niclas Slotte, Ålands landskapsregering
- specialsakkunnig Eeva Tupi, diskrimineringsombudsmannens byrå
- direktör Kaisa Alanne, Finlands Dövas Förbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för bedömningen

(1) Enligt grundlagsutskottet ska utskotten följa upp riksdagens uttalanden när de behandlar regeringens berättelse (se GrUB 1/2014 rd).

(2) Riksdagen har på förslag av grundlagsutskottet antagit två uttalanden, som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse 2024. Uttalandena gäller språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk (RP 294/2014 rd, GrUB 10/2014 rd, RSv 346/2014 rd) och ändring av självstyrelselagen för Åland (RP 320/2018 rd, GrUB 12/2018 rd, RSv 259/2018 rd).

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

(3) Teckenspråkslagen trädde i kraft den 1 maj 2015. När riksdagen godkände lagen förutsatte den i ett uttalande att regeringen vidtar åtgärder för att de språkliga rättigheterna för dem som an-

Utlåtande GrUU 28/2025 rd

vänder teckenspråk ska tillgodoses i hela landet på det sätt som avsågs när lagstiftningen om rättigheterna utarbetades.

(4) I berättelsen redogörs bland annat för den utredning som publicerats under året och som baserar sig på det språkpolitiska programmet. Vidare redogörs för beredningen av den sannings- och försoningsprocess som sedermera har inletts med döva och teckenspråkiga. Dessutom redogörs det för verksamheten 2024 inom delegationen för teckenspråksärenden. Av berättelsen framgår också att utredningsarbetet kring utvärderingen av teckenspråkslagen fortfarande pågår vid justitieministeriet.

(5) Under 2024 genomfördes också den i ordningen andra teckenspråksbarometern. En rapport om barometern publicerades i februari 2025. Barometern har använts som bakgrundsmaterial för regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025. Berättelsen överlämnas till riksdagen i december 2025.

(6) Grundlagsutskottet anser att de utredningar som utskottet erhållit visar att man i statsrådets verksamhet har strävat efter att ytterligare främja rättigheterna för dem som använder teckenspråk. Å andra sidan finns det enligt utskottets uppgifter fortfarande problem med att tillgodose de teckenspråkigas rättigheter till exempel i fråga om tolkning och utveckling och upprätthållande av lämpliga former för myndighetskontakt. Utskottet fäster fortfarande uppmärksamhet vid de problem med tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna som togs upp redan i samband med stiftandet av teckenspråkslagen och som utskottet senare lyfte fram (se närmare GrUU 31/2021 rd, stycke 7 och 8, se även GrUU 3/2023 rd, stycke 5).

(7) Grundlagsutskottet anser att uttalandet fortfarande behövs och bör stå kvar i berättelsen.

Ändring av självstyrelselagen för Åland

(8) Riksdagen förutsätter i sitt uttalande att regeringen snarast vidtar åtgärder för att genomföra en totalreform av självstyrelselagen för Åland.

(9) I regeringens berättelse redogörs för de olika skedena i totalreformen av självstyrelselagen såväl under berättelseåret som före det. Under berättelseåret publicerade arbetsgruppen för Åland bland annat två betänkanden. Dessutom har justitieministeriet i år tillsatt en ny arbetsgrupp för självstyrelselagen. Arbetsgruppen ska före utgången av januari 2026 fatta beslut om ett betänkande som ska utarbetas i form av en regeringsproposition.

(10) Grundlagsutskottet har också erhållit utredningar om andra aktuella lagstiftningsprojekt som är av betydelse för landskapet Åland, såsom totalreformen av beredskapslagstiftningen. Utskottet har även tidigare fäst uppmärksamhet vid att beredskapslagen delvis innehåller bestämmelser om till exempel avvikelser från sådan rikslagstiftning som inte tillämpas i landskapet Åland och om befogenheter för myndigheter som inte är verksamma i landskapet Åland. Utskottet har ansett det nödvändigt att lagstiftningen till dessa delar kompletteras och förtydligas i kommande lagstiftningsreformer (GrUU 55/2024 rd, stycke 17, GrUU 29/2022 rd, stycke 48). Utskottet påpekar också att lagstiftningen bör vara heltäckande och att man vid bedömningen av tillämpningen av lagstiftningen också fäster vikt vid att landskapet Åland är svenskspråkigt.

Utlåtande GrUU 28/2025 rd

(11) Med beaktande av beredningen av totalreformen av självstyrelselagen behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att revisionsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 19.9.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Wille Rydman saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Teemu Keskiarja saf
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Onni Rostila saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Markku Eestilä saml
ersättare Arja Juvonen saf
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

utskottsrad Liisa Vanhala.